Utbildningsutskottets betänkande 1982/83: 2

om kompletteringar till läroplanen för kommunal vuxenutbildning m. m. (prop. 1982/83: 2)

Propositionen

Regeringen har i proposition 1982/83: 2 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna att 1982 års läroplan för kommunal vuxenutbildning kompletteras med mål och riktlinjer i enlighet med vad som har förordats i propositionen,
2. godkänna att etappsystemet i kommunal vuxenutbildning byggs ut i enlighet med vad som har förordats i propositionen,
3. godkänna att gymnasieskolkurser normalt delas upp i en grunddel och en fördjupningsdel,
4. godkänna de i propositionen föreslagna ändringarna i utbildningsprogrammet för kommunal vuxenutbildning,
5. godkänna vad som i propositionen har förordats i betygs- och kompetensfrågor,
6. godkänna vad som i propositionen har förordats om genomförande av de föreslagna kompletteringarna till läroplanen för kommunal vuxenutbildning m. m.

Utskottet

På grundval av förslag från kommittén (U 1978: 04) för översyn av den kommunala vuxenutbildningen föreslog regeringen i proposition 1980/81: 203 att en särskild läroplan för den kommunala vuxenutbildningen skulle fastställas att gälla fr. o. m. den 1 juli 1982. Regeringens förslag innefattade också vissa frågor rörande grundskolkurserna i den kommunala vuxenutbildningen. Riksdagen godkände förslagen (UbU 1981/82: 1, rskr 1981/82: 46).

Den 11 mars 1982 fastställde regeringen den del av läroplanen för kommunal vuxenutbildning (Lvux 82) som avser mål och riktlinjer för all verksamhet inom kommunal vuxenutbildning. Samtidigt uppdrog regeringen åt skolöverstyrelsen (SÖ) att i enlighet med bl. a. riksdagens beslut fastställa tim- och kursplaner för grundskolkurserna inom den kommunala vuxenutbildningen. SÖ skall också fastställa och ge ut kommentarmaterial till läroplanen. I tillämpliga delar gäller läroplanen också de statliga skolorna för vuxna och grundutbildningen för vuxna.

I en skrivelse till regeringen den 2 december 1981 föreslog kommittén om kommunal vuxenutbildning tre kompletteringar av läroplanens avsnitt om mål och riktlinjer, nämligen i fråga om studie- och yrkesorientering, gymnasieskolkurser och särskilda yrkesinriktade kurser samt grundutbildning för vuxna.

Regeringen föreslår i förevarande proposition att riksdagen skall godkänna att 1982 års läroplan för kommunal vuxenutbildning skall kompletteras med tre sådana avsnitt som kommittén föreslagit. Utskottet behandlar först regeringens olika förslag i vad avser gymnasieskolkurser och därefter övriga förslag om studie- och yrkesorientering, grundutbildning för vuxna m. m.

Indelning av gymnasieskolkurserna i etapper

Försöksverksamhet med indelning av kurserna inom den kommunala vuxenutbildningen i etapper har pågått sedan läsåret 1978/79. SÖ överlämnade en rapport med utvärdering av verksamheten till regeringen år 1981.

Riksdagen godkände hösten 1981 att grundskolkurserna skall betraktas som en första etapp i en sammanhängande studiegång i resp. ämne inom den kommunala vuxenutbildningen (prop. 1980/81: 203, UbU 1981/82: 1, rskr 1981/82: 46).

Regeringen föreslår nu, efter förslag från kommittén om kommunal vuxenutbildning, att etappsystemet skall byggas ut till att gälla i princip alla gymnasieskolkurser i allmänna ämnen inom kommunal vuxenutbildning. Samtliga etapper skall tillsammans svara mot vad som ingår i resp. ämne enligt läroplanerna för grundskolan (etapp 1) och gymnasieskolan (etapperna 2–4). Etapperna skall bygga på varandra. Etapp 2 skall i princip motsvara ett- och tvååriga studiegångar inom gymnasieskolan, etapp 3 treåriga studiegångar och etapp 4 vissa mycket omfattande studiegångar inkl. högre specialkurser. Varje etapp skall betraktas som en fristående kurs. Ingen ändring föreslås beträffande indelningen av yrkesämnena i delmomentkurser och i vissa fall i modulkurser.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner att etappsystemet inom den kommunala vuxenutbildningen byggs ut på gymnasieskolnivån i enlighet med vad som förordas i propositionen.

Uppdelning av gymnasieskolkurser i grunddel och fördjupningsdel

Inom försöksverksamheten med etappindelning i den kommunala vuxenutbildningen har varje etapp betraktats som en fristående kurs och delats upp i en grunddel och en fördjupningsdel.

Riksdagen beslöt år 1981 att grundskolkurserna, dvs. kurserna i etapp 1, skall delas upp i en grunddel och en fördjupningsdel fr. o. m. läsåret 1982/83. Föreskrifter om detta är intagna i läroplanens mål och riktlinjer. I

läroplanen sägs att vuxna har ett annat utgångsläge för sina studier än ungdomar och att det inte är lämpligt att alla vuxna läser samma kurs som ungdomarna och inte heller nödvändigt att alla vuxna läser alla delar av kursen i samma omfattning. I grunddelen skall vanligen allt det stoff behandlas som kursdeltagarna behöver för att kunna gå vidare till en följande etapp. I fördjupningsdelen väljer deltagarna olika arbetsuppgifter utifrån sina behov och intressen. I vissa ämnen är det enligt läroplanen nödvändigt att deltagare i fördjupningsdelen väljer vissa moment som i och för sig inte är nödvändiga för etappen men som krävs som underlag för fortsatta studier i den efterföljande etappen. Fördjupningsdelen bör spridas över kurstiden och endast delvis förläggas till slutet av kursen. Fördjupningsdelen bör, heter det i den nuvarande läroplanen, uppta ungefär en tredjedel av kursen.

Enligt föredragande statsrådet innebär uppdelningen i grunddel och fördjupningsdel möjligheter till ökad vuxenanpassning. Därför förordas att denna uppdelning skall genomföras i alla kurser oavsett om de ingår i etappsystemet eller inte. Det är dock inte möjligt att genomföra detta helt konsekvent. I t.ex. yrkesämnen kan deltagarna inte tillåtas att prioritera någon del av kursen så lågt att ett godtagbart yrkeskunnande i vissa avseenden inte uppnås. Grunddelen bör därför ges ett sådant utrymme att kursdeltagarna uppnår godtagbart yrkeskunnande. Vidare anses det inte praktiskt att genomföra uppdelning i grunddel och fördjupningsdel när det gäller kurser med få undervisningstimmar.

I propositionen framhålls att nivån och kvaliteten på studierna och studieresultaten i kommunal vuxenutbildning skall vara desamma som i gymnasieskolan. Utskottet finner liksom föredragande statsrådet att en uppdelning av varje kurs inom kommunal vuxenutbildning i en grunddel och en fördjupningsdel i och för sig innebär ökade möjligheter till anpassning till de vuxnas behov och intressen. Det är emellertid inte möjligt att genomföra en sådan uppdelning helt konsekvent. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att grunddelen alltid har en sådan omfattning att inte bara studerande i yrkesämnen får ett godtagbart yrkeskunnande utan att även studerande i allmänna ämnen får en god grund för vidare studier, t.ex. vid högskola. Det är därför inte lämpligt att generellt föreskriva hur stor del av en etapp som skall utgöra grunddel resp. fördjupningsdel. Vad utskottet här anfört om uppdelning av gymnasieskolkurserna inom kommunal vuxenutbildning i en grunddel och en fördjupningsdel bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förändringar av utbildningsprogrammet

Föredragande statsrådet föreslår vissa förändringar i den kommunala vuxenutbildningens utbildningsprogram, dvs. i det möjliga kursutbudet.

Ämnet arbetslivsorientering föreslås integreras med ämnet samhällskun-

skap till ett nytt ämne benämnt samhällskunskap/arbetslivsorientering. Nybörjarundervisning i tyska och franska föreslås inte få förekomma på gymnasieskolnivån. Den som vill studera dessa språk som nybörjarspråk hänvisas till att delta i undervisningen i etapp 1, dvs. på grundskolnivån. Slutligen förordas att gymnasieskolkurser i ämnena musik, teckning, konst- och musikhistoria och musik/teckning samt teckning/musik/dramatik – estetisk specialisering inte längre skall kunna anordnas inom kommunal vuxenutbildning.

Utskottet har inget att erinra mot de föreslagna ändringarna av utbildningsprogrammet och föreslår att riksdagen godkänner dem.

Betygs- och kompetensfrågor

Kommittén om den kommunala vuxenutbildningen anser att betygsättningen i gymnasieskolkurser inom kommual vuxenutbildning nu och i framtiden skall följa samma principer som betygsättningen i gymnasieskolan.

Föredragande statsrådet delar kommitténs uppfattning att samma system för betygsättning bör tillämpas i gymnasieskolan och i motsvarande utbildning inom kommunal och statlig vuxenutbildning.

Varje etapp inom kommunal vuxenutbildning kommer att utgöra en fristående kurs. Därför bör enligt föredragande statsrådet betyg sättas efter varje etapp. Etapperna har inte någon direkt motsvarighet inom gymnasieskolan, även om nivån och kvaliteten på studierna och studieresultaten skall vara desamma som i gymnasieskolan. Statsrådet tar upp frågan huruvida de som har fullständiga betyg från kommunal och statlig vuxenutbildning bör utgöra en egen kvotgrupp vid antagning till högskolan. Eftersom sådana sökande är så få behövs enligt föredragande statsrådets mening inte någon sådan särskild kvotgrupp. De skall som förut föras till kvotgrupperna 1 och 2, dit även andra studerande med utbildningar likvärdiga med två- och treåriga gymnasieskolutbildningar förs.

Föredragande statsrådet föreslår att behörighetsgivande avgångsbetyg införs efter etapperna 2 och 3 samt i vissa fall efter etapp 4 i stort sett i enlighet med vad kommittén om kommunal vuxenutbildning föreslagit. Detta innebär bl. a. att svenska, engelska, matematik och samhällskunskap/arbetslivsorientering bör ingå som obligatoriska ämnen. Vidare skall för varje sektor vissa speciella ämnen vara obligatoriska. Dessutom skall fritt valda ämnen ingå i avgångsbetyget. För avgångsbetyg skall krävas en total fastställd utbildningsvolym uttryckt i visst antal undervisningstimmar.

Utskottet anser liksom föredragande statsrådet att två behörighetsgivande avgångsbetyg som motsvarar tvåårig resp. treårig utbildning i gymnasieskolan bör införas i kommunal vuxenutbildning och att avgångsbetyg skall kunna utfärdas motsvarande årskurs 4 av fyraårig teknisk linje i

gymnasieskolan. Utskottet har inget att erinra mot att betyg skall krävas i de förordade fyra, för alla sektorer obligatoriska ämnena eller mot att betyg i andra obligatoriska ämnen skall krävas för avgångsbetyg från resp. sektor. När det gäller den senare kategorin ämnen vill utskottet anföra följande. Utskottet har i olika sammanhang strukit under vikten av goda kunskaper i naturvetenskapliga ämnen. Naturkunskap ingår som obligatoriskt ämne i avgångsbetyg från vissa linjer i gymnasieskolan. I dag krävs att naturkunskap skall ingå i avgångsbetyg från kommunal vuxenutbildning motsvarande dessa linjer. Enligt förslaget från kommittén om kommunal vuxenutbildning, vilket ligger till grund för förevarande proposition, skall betyg i naturkunskap inte längre krävas för avgångsbetyg från kommunal vuxenutbildning. Enligt utskottets mening bör regeringen vid den fortsatta beredningen av frågor om kommunal vuxenutbildning överväga huruvida krav på betyg i naturkunskap även fortsättningsvis bör ställas för vissa avgångsbetyg från kommunal vuxenutbildning. Vad utskottet här anfört om naturkunskap i behörighetsgivande avgångsbetyg från kommunal vuxenutbildning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad som anförts om betygs- och kompetensfrågor och föreslår att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet förordat.

Övriga kompletteringar av 1982 års läroplan för kommunal vuxenutbildning

Utskottet har inget att erinra mot att mål och riktlinjer i 1982 års läroplan för kommunal vuxenutbildning kompletteras med ett tillägg om studie- och yrkesorientering och ett tillägg om grundutbildning för vuxna i enlighet med regeringens förslag. Riksdagen bör därför godkänna att dessa kompletteringar görs.

Utskottet har inte något att erinra mot vad föredragande statsrådet i övrigt förordat om komplettering av läroplanen för den kommunala vuxenutbildningen.

Genomförande

Utskottet tillstyrker att de föreslagna kompletteringarna av 1982 års läroplan för kommunal vuxenutbildning genomförs fr. o. m. den 1 juli 1983 i enlighet med vad som förordas i proposition 1982/83: 2.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner att etappsystemet inom kommunal vuxenutbildning byggs ut i enlighet med vad som har förordats i proposition 1982/83: 2,
2. att riksdagen beträffande uppdelning av gymnasieskolkurserna inom kommunal vuxenutbildning i en grunddel och en fördjupningsdel med anledning av proposition 1982/83: 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,
3. att riksdagen godkänner de i proposition 1982/83: 2 föreslagna ändringarna i utbildningsprogrammet för kommunal vuxenutbildning,
4. att riksdagen beträffande betyg i naturkunskap i behörighetsgivande avgångsbetyg från viss kommunal vuxenutbildning med anledning av proposition 1982/83: 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,
5. att riksdagen i övrigt godkänner vad som i proposition 1982/83: 2 har förordats i betygs- och kompetensfrågor,
6. att riksdagen godkänner att 1982 års läroplan för kommunal vuxenutbildning kompletteras med mål och riktlinjer i övrigt i enlighet med vad som har förordats i proposition 1982/83: 2,
7. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1982/83: 2 har förordats om tidpunkt m. m. för genomförande av kompletteringarna till läroplanen för kommunal vuxenutbildning m. m.

Stockholm den 30 november 1982

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Björn Samuelsson (vpk), Göran Persson (s), Larz Johansson (c) och Kenth Skårvik (fp).

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1982